

JORMA KURVINEN

ÄLÄ ANTAUDU

Jorma Kurvinen

Älä antaudu

SAGA Egmont

Älä antaudu

Cover image: SA-kuva

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1992, 2025 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727248011

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Vognmagergade 11, 2. 1120 Copenhagen

Kylvö

Pysäkillä oli noustu varhain. Odotushuoneen peltikuorisen kakluunin kylki hohkasi lämpöä. Joku, todennäköisesti ratavartija, oli pitänyt siinä tulta jo puoli kuuden junan kulkiessa toiseen suuntaan. Mies korvasi tällä tavalla kaikille postinnoutajille kotirintamalla oloaan.

Väki asettui mielellään uunin lähelle. Ulkona ei ollut pakkasta kuin vähän toistakymmentä astetta, mutta tuuli oli kova ja leikkaava.

– Ei ole tietoaakaan keväästä, Hakalan vanhaisäntä päivitteli. – Tällaisella harmaalla viikolla pimiääkin kuin syksyllä.

– Ei keväästä eikä rauhasta, Leppäskä suri. – Miten siellä miehet kestävät, vuojeista toiseen!

Kukaan ei kommentoinut. Oli ne jokainen kuullut, huhut Leppäsen Ollin hermoista. Yksi yhtä, toinen toista.

– Kaikki eivät ole teräksistä, Leppäskä yritti.

Se tiedettiin. Leppäskä oli ollut muutama vuosi sitten sietämättömän ylpeä vanhimman poikansa nyrkkeilymenestyksestä.

Hyvä ettei kuvitellut sitä Helsingin olympialaisiin. Mutta piirikunnallisia ylemmäksi Ollista ei ollut. »Hermot» pettivät. Vahingoniloin tuntiin kyläläiset olivat katselleet lehdistä kuvia tyrmäystä Olli Leppäsestä.

– Jokaisen siellä on sama kestävä, Raappanan Taimi muistutti. – Kenelle siitä voijaa vapaus antaa?

Taimi saatteli sanojaan korostetun raskaalla huokauksella.

Se ei tehnyt juurikaan vaikutusta postinodottajiin. Useimmat kuuntelivat paljon enemmän sitä, mikä olisi tulossa Leppäskän huulilta. Että Raappanan Arvi ei tietävästi niin hirvittävässä teräsmurssissa kestäkykyään siellä koetellut. Rehuhuollon töpinään oli etulinjasta kai parisenkymmentä kilometriä.

Mutta Leppäskä piti suunsa kiinni.

Ratavartija kurkisti toimiston puolelta odotushuoneeseen ja tasoitteli:

– Eikö se ole meijän täällä turha ruotia kenenkään sotilaskunnia, kun emme ole paikalla näkemässä ... Tiukilla siellä on varmasti jokkainen.

– Eikä se sotilaskunnia, mitä sitten lieneekin, taija ihan naarmuttomana seleviäytää tämän savotan loppuvaiheisa monellakkaa, kun venäläinen lähtee painamaan tosissaan.

– Tosissaan! Ovatko ilmoittaneet, milloin?

Iivari Moilanen, tunnettu julkikommunisti, kesti vanhan miehen rauhallisuudella niin Hakalan isännän kysymyksen kuin toisten katseet. Sillä oli suojanaan elämän mittainen parkkiintuminen ja kahdenkymmenenviiden watin sähkölampun hämäryys, mutta ei se muutenkaan ujostellut sanojaan.

– Vinnoile vaan, Jussi. Mutta niin siinä tulee käymään. Eivätkä kysy luppaa enempää minulta kuin sinultakkaa. Siinä saa-

vat juoruakat juosta supisemassa vielä yhestä jos toisesta, ennen kuin tämä sota on lopussa.

Vuosi sitten Iivari olisi tuskin mennyt sanomaan tätä ääneen julkisella paikalla ainakaan. Mutta ajat olivat muuttuneet. Ja Iivarille annettiin poikien vuoksi anteeksi yhtä sun toista, vaikka tämä olikin riidoissa niitten kanssa.

Raappanan Taimi ei hellittänyt.

– Minusta on kyllä väärin, jos täällä jatketaan sotakuukausipalkan maksamista, olivatpa miehet rintamalla tai juoksivat karakuun. Niin kuin meikäläinen ei kyllä ymmärrä kaikkien raskaan-työntekijän korttejakkaan. Millä perusteella niitä oikein myönellään?

Se kohdistui suoraan Hakalan isäntään, joka oli kansanhuollon päättäjiä.

– On niille perusteensa, Taimi. Minä en rupijaisi tässä kovin isoja käräjiä pitämään enempää kenenkään leipäkorteista kuin rintamallaolostakkaan. Sen verran oikijassa Iivari on, että vakavat ajat tässä on edessä.

Myöhemmin pitäjällä puntaroitiin Hakalan herastuomarin sanoja. Oliko se ruvennut haistelemaan tuulia asettuessaan tukemaan Iivaria?

Itse tilanteessa kukaan ei sanonut mitään semmoista, vaikka olisi ajatellutkin, varsinkin kun ulkoeteisen ovi kävi ja odotushuoneeseen työntyi kylän opettaja, joka oli lähtenyt itse hakemaan postiaan.

– Hyvää huomenta! Annikki Rajala puuskahti. – Ehdinhän minä sentään, vaikka pelkäsin myöhästäväni jaolta ...

Huomenen toivotukset ja jupinat, että »olishan me koulun posti tuotukin» sekoittuivat luukun rämähdykseen pysäkinhoitajan avatessa sen. Kaikkien huomio keskittyi postiin.

Yksi ja toinen odotteli ennen kaikkea kirjettä.

– Ne ovat leipääntynneet siellä, Iivari Moilanen vastasi naisten pettyneisiin päivittelyihin.

Ja jälleen herastuomari tuki häntä:

– Eivät ne miehet ennenkään kirjoittelleet tukkikämpiltä kuin välttämättömimmän. Sottaa on nyt jo kestänyt niin pitkään, että ovat saaneet kirjoittelemisista tarpeekseen.

– Liisa Anttila!

Pysäkinhoitaja heilutti korttia, jonka joku otti viedäkseen.

– Anttilan Martti sentään älyää muistaa orpoa tytärtään, Leppäskä kiitteli. – Minä oon sanonu aina Ollille, että vaikka vain kolme sanna kortilla, niin kotona tiijetään, että on hengissä.

– Eila Saariaho!

– Minäpä viedä sen naapuriin, niin edes Eila saa postia, kun Aarnella ei tule kirjoitetuksi, Suutarin Kirsti ilmoitti.

– Kalevi oli kova kirjoittamaan aineitakin, joku nuorempi nainen sanoi. – Sillä on kauniimpi käsiala kuin Eilalla itsellään.

– Kiire pillaa ihmisen käsialan, Leppäskä puolusti Eilaa. – Niillä on liian paljon kirjoitettavaa kansanhuollossa.

Raappanan Taimi nauroi koväänisesti.

– Kynsiäänhän ne siellä hoitelevat! Ja naputtelevat konneella sen mitä välttämättä tarvitsee ... Minä uskon, että se muuttuu meininki vielä sielläkin. Katotaan vanhoista papereistakin kenelle ne ostoluvat on myönnetty ja millä perusteilla.

Pysäkinhoitaja jakoi jo lehtiä. Hän joutui huutamaan muuttaman nimen kahteen kertaan ennen kuin Taimi lopetti uhoamisensa. Postin noutajat näkivät ratavartijan kurkkivan toimiston ovenraosta Taimin suuntaan, mutta hänkään ei sanonut mitään.

Sen verran Taimikin tajusi toisten tunnelmia, että vetäytyi muka lajittelemaan oman talon postia kauemmaksi odotushuo-

neen vankalle pöydälle, jonka ääreen Iivari Moilanen oli asettautunut.

Toiset eivät jääneet odottelemaan heitä. Opettaja seurasi Leppäsen Eevaa ensimmäisenä, kun oli likinnä ulos vievää ovea. Suutarin Kirsti liittyi heidän seuraansa.

Leppäsen Eevalla oli potkukelkka. Ja pysäkiltä pitkän matkaa alamaat.

– Minä taijan jättää teijät kävelemmään kahestaan, Eeva laski. Hän jätti sanomatta ääneen, että niin oli passelimppaa seuraakin. Suutarin talo oli pitäjän suurimpia ja Kirsti heidän kylänsä ainoa ylioppilastyttö, vaikka olikin käynyt sen jälkeen vain emäntäkoulun ja asettunut hoitelemaan Aarnen kanssa syntymäkotiaan. Niillä oli varmasti keskenään enemmän puhuttavaa kuin hänellä ja opettajalla.

Mutta opettaja jarrutteli:

– Mennään kuule vähän matkaa kolmestaan, jos sinulla ei ole aivan kamala kiire. Minä oikeastaan lähdin koko postireissulle tavatakseni sinut.

Leppäsen Eeva kohottautui pystympään asennosta, jonka oli jo ottanut pistääkseen potkuriin vauhtia.

– Minut?

– Niin. Eivätkö pojat ole puhuneet mitään?

– Tuota noin, Suutarin Kirsti pysähtyi. – Te haluatte ehkä puhua ihan kahdestaan ...

– Ei, koskee tämä sinuakin. Minä haluan tietää mitä tytöt ovat puhuneet tästä kotonaan. Mutta eivätkö pojat ole teillä kertoneet mitään, Eeva?

– Eivät mittään erikoisempaa. Mistä olisi pitänyt?

Opettaja odotti, että pari pyörillä ajavaa postin noutajaa oli ohittanut heidät.

– Teidän pojilla oli eilen ikävä kokemus, kun lähes koko muu koltiaisiejoukko oli niitten kimpussa. Välitunnilla riihen takana.

Eeva tiesi paikan. Siellä olivat edellisenkin polven pojat selvitelleet välejä.

– Minkä vuoksi?

Sitä ei olisi kannattanut kysyä.

– Saatat sinä sen arvata, opettaja sanoi.

– Lapset ovat sitten julmia! Kirsti Suutari kauhistui. Eeva itki.

– Eikö siellä rintamalla pelkää jokkainen, hän puolusti vanhinta poikaansa. – En tiijä miten paljon enemmän Olli kuin toiset. Vuosiahan tuo on siellä ollu.

Joku suksilla liikkuva postin noutaja lasketteli heidän ohitseen ja katsoi Eevaankin vielä taakseenkin. Jutut saivat vauhtia entisestään.

– Kuka meistä täällä tietää mitään rintamaoloista, Kirsti kuohti.

– Ei kukaan, opettaja vahvisti. – Eikä niistä voi panna jotakin lapsiparkaa täällä vastaamaan.

He olivat huomaamattaan pysähtyneet. Viimeiset postin hakijat ohittivat heidät. Arvasivat varmasti mistä siinä puhuttiin.

Moilasan Iivari aurasi suksiensa vauhtia vähemmäksi ja pysähtyi pari metriä heidän ohitse soluttuaan.

– Ei kannata, Eeva, surra mokomaa! Sano minun sanoneen, että ei tuu Ollille pitkää linnareissua. Ne ovat toiset ajat tulossa tähän maahan, vaikka kapitalistit eivät uskalla nähdä selviä lopun merkkejä.

Iivari kääntyi jatkamaan menoaan.

Eevan itku paheni. Hän nosti vanttuaan silmilleen kuin paetaksen. Toisten oli vaikea saada hänen puheestaan selvää.

– Minä oon koko sovan ajan pelännyt jotakin tällaista. Se ei

ole mikkää hyvähermoinen, Olli. Tullu issäänsä. Minkä siellä ihmisen ittelleen voi, jos rohkeus pettää!

Kirsti halasi häntä.

– Kestävyytensä rajoilla siellä on varmasti jokainen, Eeva. Minä olen joskus kuunnellut Aarnen painajaishuutoja, kun se on ollut lomilla.

– Ollikin etulinjassa koko sovan ajan, Eeva nyyhkytti. – Mitä nyt joskus levossa. Ja taas takaisin linjaan.

– Meidän tehtävämme ainakaan ei ole tuomita täällä rintamamiehiä, opettaja sanoi painokkaasti. – Eivät tällaiset toistu kyllä koululla, Eeva. Siitä minä pidän huolen ... Kun nyt tiedettäisiin miten meille kaikille vielä käy!

Kirsti vetäytyi kauemmaksi Eevasta.

– Yritetään me täällä tukea toisiamme. Kukaan ei pysty etukäteen sanomaan kenenkään pojista tai miehistä kenellä siellä loppuu kestävyys.

– Ei kukaan, opettaja vahvisti. – Mutta – kun muutakaan suojaa Suomella ei ole.

Eeva lakkasi nyyhkyttämästä.

– Tekin uskotte, että huonosti meille käy?

Naiset vilkaisivat toisiinsa.

– Se ainakin tiedetään, että Saksa häviää sodan, opettaja tunnusti. – Mikä siinä sitten on Suomen kohtalo ...

– Kun ei olisikaan lapsia, Kirsti Suutari kauhisteli. – Heidän kohtalonsa pelottaa.

Eeva kumartui jatkamaan matkaa potkukelkallaan. Opettaja kosketti hänen käsivarttaan.

– Sinä sanoit, että »tekin» uskotte. Kuka muu?

– Sitä olisi pitänyt kysyä herastuomarilta. Hakalan emäntä on ainakin antanut karjakolle määräyksen, että heiniä pittää säästää

vaikka maijontulon kustannuksella. Oli sanonu, että niistä saa kovan hinnan kevväällä, kun evakot on taas karjoineen täällä.

Opettaja ja Suutarin Kirsti katsoivat Eevan jälkeen, kun tämä potki kelkkansa vauhtiin.

– Mitä teillä tytöt sanoivat tapahtumista koululla? Kirsti Suutari piti katseensa etääntyvässä menijässä.

– Poikien tappelusta eivät juuri mitään.

– Teidän tytöt eivät luultavasti olleet sitä katsomassakaan.

– Kyllä ne kuitenkin olivat tienneet siitä. Kumpikin tuntui olevan huolissaan miten meille suomalaisille käy, jos kaikki miehet menettävät hermojensa hallinnan rintamalla.

Nyt opettaja katsoi Kirstiin.

– Mitä sinä vastasit niille?

– Minä sanoin, että sota käydään pääasiassa etelämpänä Euroopassa ja Saksa näyttää häviävän sen. Mutta me selviydymme täällä ehkä vähemmällä.

– Uskotko sinä niin?

Kirsti kohtasi opettajan katseen.

– En usko.

He asettivat molemmat pahvilaatikot ja Kalevin repun sotilaskodin seinustalle niin, että ne näki pöytiin. Ainakin siihen, jonka ääressä he saivat höllinjuontipaikat.

– Ei kukaan pölli ainakaan heti lähtiessä, Kalevi arvioi.

Olli tuhautti nenäänsä.

– Entä matkalla?

Kun kumpikaan ei vastannut, Olli jatkoi:

– Sinä oot vielä kusessa noitten kanssa.

Mäkisen Viljo nauroi.

– Millä tavalla? Kalevilla on niistä paperit. Joka helvetin sormuksesta.

Olli veti toista suupieltään hymyntapaiseen.

– Varkaat eivät kunnioita teijän papereitanne. Ja mihin hittoon sinä kuvittelet saavasi mahtumaan nuo?

– Menevät ne jossakin, Kalevi lohduttautui.

Itseasiassa hänkään ei ollut ilahtunut Viljon herätessä roippeineen hänen lomallelähtöönsä. Hankala niitä oli raahata koko

matka. Melkoinen omaisuuskin hänen vastuullaan. Olikohan Viljon koko kevättalven työt? Se oli kehittänyt puhdetöistään pienoi-
sen teollisuuden.

– Minä en rupeaisi haalaamaan kenenkään kauppatavaroita lomalle mennessäni, Olli ynseili. – Mulle olisit puhunut turhaan, Viljo!

Suotta se rassasi Viljoa. Johonkin kyytiin kai sen oli pakko turvautua, kun odottamatta annettiin käsky, että puhdetyöt oli toimitettava pois rintamalta.

– Todennäköisesti, Viljo myönsi. – Me toiset taas ajatellaan, että täällä saattaa jokinainen tarvita joskus kavereittensa apua.

Tajusiko Olli vittuilun? Ainakin tuo lopetti narisemisen. Niin kuin olisi ollut mitään aihettakaan, hänellä. Oli ajellut vain ylimääräisen lenkin hevosella komppaniasta tänne, ja saanut luulta-
vasti Viljolta korvauksen tupakassa. Sitä Viljo oli tarjonnut Kalevillekin, mutta hän oli sanonut, että antaa olla. Saipahan Mäkisen pihi senkin askin laatikoihinsa. Sillä oli niissä puhderihkaman lisäksi kahden kuukauden annos- ja ostotupakat, jotka sen eukko myi kaupungissa ja sai niistä paremman hinnan kuin täällä Viljo kavereiltaan.

Kyylä Mäkinen oli, se tiedettiin, ja paskahommaa oli sen roju-
jen haalaaminen. Mutta Ollikin oli väärä mies kitisemään. Heiltä oli joutunut kevättalvella käymään kolmen miehen vakuuttelu-
partio pataljoonankomentajan luona sen omien asioitten vuoksi.

Saattoi olla, että Olli kadehti hänen työlomaansa.

– Se on heinä tehty, kun sinä palaat komppaniaan. Juhannuk-
set ja kaikki!

Kaleviin meni piru.

– Joo. Pitäis nyt joku häitä, niin saatais tanssia.

Ihan rehellinen ollakseen Kalevin oli myönnettävä, että huvi-

puoli kyllä pyörikin ajatuksissa enemmän kuin Saariahon työt. Mutta ei siihen mitään häitä ukkomies tarvinnut. Eila on sänkykaverina ilman saattelemisiakin.

Kotiintuloilta oli käynyt mielessä jo parin viikon ajan. Äiti sinnittelisi valveilla vaikka miten pitkään, mutta he lämmittäisivät saunan ja kyytäisivät sieltä pojan äidille pirttiin. Saunan eteisessä sai oven hakaan ja verhon ikkunan eteen, jos saunassa oli liian kuuma. Todennäköisesti kokeiltaisiin kummassakin.

– On se pikkuisen kummallista, perkele, kun lomatkin jaetaan hehtaareitten mukkaan!

Tulihan se sieltä. Kalevi olisi voinut muistuttaa, että Anttilan Martti oli saanut jo varmuuden työlomansa jatkeesta vuorolomansa päälle, sitten juhannuksen aikoihin. Mutta ei kannattanut rassata Ollia. Vuoroloman menetys talvella oli katkeroittanut sen, ja nyt tietenkin tuntui kaksitoista vuorokautta joskus juhannuksen jälkeen ihan olemattomalta hänen työloomaansa verrattuna.

– Sano nyt niille huolehtijoille kotikylällä, että voivat antaa velipojille siellä rauhan. Minä oon tietääkseni ollu täällä linjassa siihen kuin joku toinenkin ahonkyläläinen.

– Varmasti sanon, jos törmään niihin.

Se Leppäsen poikien kiusaaminen oli tuntunut ilkeältä heistä toisistakin. Se oli ollut iät ajat yhdenlainen Golgata, se koulun aitantakus. Jotkut olivat saaneet aina päähänsä näyttää rohkeuttaan. Tietenkin sakilla ja heikointa vastaan.

Kalevilla ei ollut omakohtaisia muistoja. Siinäkin olivat näyttelleet hehtaarit omaa osaansa, hartioitten lisäksi. Mutta Ollilla oli. Luultavasti se oli saanut sieltä päähänpiston ryhtyä nyrkkeilemäänkin, vaikka sitä ei harrastettu kuin kirkonkylällä tullin voimailuseurassa.

Olisi ollut paljon parempi, jos näitä juttuja ei olisi kuleteltu

kotirintamalta tänne enempää kuin toiseenkaan suuntaan. Joku saakeli livautti aina jonkin ikävän asian liikkeelle ja se kasvoi sitten yli mittasuhteittensa kulkiessaan huhuna mieheltä toiselle. Joku oli väittänyt aikuisten miesten kovistelleen kotona Ollin velipoikia, mutta siihen Kalevi ei sentään uskonut.

Joku kanttiinin ovella kuulutti lomalaiskuljetuksen saapuneen.

He nakkelivat höllinloput suuhunsa ja lähtivät liikkeelle.

– Minä haluan nähdä, kun sinä oot yksinäsi änkeämässä näitten kanssa tungokseen, Olli piruili.

Se osui paremminkin Mäkiseen.

– Jos sulla, poika, on vähänkään rahaa plakkarissa, niin sinuna lähettäisin sen äidilles, Viljo neuvoi. – Seeti puhistaa sinulta jokaisen markan, kun et malta olla pelaamatta.

Viljo piti tauon ennen kuin jatkoi:

– Minä jos olisin korttimiehiä, niin pitäisin Seetiä pikkuisen silmällä. Sillä on liian nopeat sormet.

Kalevi oli samaa mieltä, mutta tasoitteli kuitenkin:

– Tai poskettoman hyvä viuhka.

– Aina samalla miehellä? Viljo epäili.

Autolle tullessaan Olli antoi pikkuisen jälkeen katkeruudettaan.

– Hyvää lomaa, Kalevi. Ja terveisiä Eilalle! Jos satut näkemään mejjän sakkia, niin sano että ollaan täältä tulossa heinäntekkoon, meikäläisenkin.

– Minä sanon, Kalevi lupasi ja kiipesi autoon.

Pojat ojentelivat laatikot perässä.

– Kaupanko se tämä mies aikoo perustaa? jotkut piruilivat Kalevin ahtaessa laatikoita viereensä.

– Ei kuule kannata yrittää mitään manööveriä, joku neuvoi. – Jos ei ennen, niin junassa viimeistään sotakoirat iskevät.

Lurjusten partio.

Olisi luutnantti Niemelä voinut saada paremmankin partiojoukon johdettavakseen. Partion miehet ovat nimittäin elämäänsä kyllästyneitä; jos ei ole yritetty karata rintamalta, niin sitten kannatetaan salaa kommunismia. Yhtä kaikki, Niemelällä ja hänen partiollaan on nyt tärkeä tehtävä, jota menneisyyden haamut eivät saa haitata. Heidän on saatava vangikseen vihollisen edustaja – he ovat vanginsieppauspartio.

Älä antaudu on Jorma Kurvisen Neuvostoliiton suurhyökkäyksen aikoihin sijoittuva sotaromaani vuodelta 1992.

Jorma Kurvinen (1931–2002) oli suomalainen kirjailija, joka tunnetaan erityisesti sotaromaaneistaan sekä Susikoira Roi-kirjasarjasta. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolmesti.